

Naujasis Židinys -
Aidai
1993 m. Nr. 3

NEPAGARBA IR DISKREDITACIJA

Verstinių Lietuvos istorijos šaltinių aruodą papildė du veikalai: Henriko Latvio 1225-1227 m. parašyta „Livonijos kronika“ ir XIV a. antroje pusėje sukurta Hermano Vartbergės „Livonijos kronika“¹. Nereikia aiškinti šių dviejų šaltinių svarbos istorikui ar istorija susidomėjusiai visuomenei. Abi Livonijos kronikas akademikas Juozas Jurginis išvertė iš lotynų kalbos ir pateikė vienoje knygoje, taip ir pavadintoje - „Livonijos kronikos“, pridėjus autorių vardus. Henriko Latvio „Kronika“ pradama „Įvadu“ ir paaiškinimais, o Hermano Vartbergės - tik „Įvadu“. Kiekvienos kronikos tekstas turi po antraštinį lapą, publikacijos užbaigiamos vardų rodykle ir turiniu.

Visi gerai atsimename vos prieš keletus metus pasirodžiusią Petro Dusburgiečio „Prūsijos žemės kroniką“, kurią išvertė Leonas Valkūnas, o spaudai parengė Romas Batūra². Kaip ir ši knyga, Livonijos kronikos galėjo tapti ankstyvųjų Lietuvos istorijos šaltinių publikavimo praktikos pavyzdžiu. Deja, gerai sutvarkyta Petro Dusburgiečio „Kronika“ tebelieka vieniša. Jurginio parengtame leidinyje nėra komentarų (šie, beje, sudaro pusę Petro Dusburgiečio „Prūsijos žemės kronikos“ publikacijos). Be komentarų šaltinių publikacija netenka mokslinio pobūdžio. Tačiau Jurginis savo parengtąsias Livonijos kronikas vis dėlto laiko moksliniu darbu. Ar tai tikras moks-

las? Pasigilinkime į šį klausimą iš recenzentui derančių „velnio advokato“ pozicijų.

Be komentarų, Jurginio įvaduose pasigendame publikavimo taisyklių aptarimo ar bent nuorodų į kurias kitas, rusų, lenkų ar vokiečių parengtas taisykles. Negi jis jokių nebūtų laikęsis? Įtarmas - neatsitiktinis. Be to, pamėginome išsiaiškinti, kurie spausdinti kronikų variantai lotynų kalba čia išversti. Pespėsime iš anksto, jog neaiškumai negaubia Hermano Vartbergės „Livonijos kronikos“, nes šioji tegalėjo būti versta iš vieno šaltinio³. Nustatyti Henriko Latvio kronikos vertimo lotyniškąjį šaltinį buvo lengva - apie tai minėtajam veikalui skirtame įvade su paaiškinimais nėra jokių žinių (p. 3-22), nors antraštinis kalbamosios kronikos vertimo lapas (p. 23) perša 1740 m. Joano Danieliaus Gruberio publikaciją⁴. Štai palyginimo rezultatai.

I. 6.

Gruber:

Igitur aestate proxima a Gotlandia artifices omnis generis [Jurginio vertime nėra; ši ir kitos pastabos mūsų - A.D.] et lapididae adducuntur.

Jurginis:

Todėl vasarą atvyko akmentašiai iš Gotlando.

V. 4.

Sed ante ingressum terrae, audientes, Regem de Plosceke cum exercitu Letthoniam intrare, Semigallis relictis, cum festinatione redeunt.

Tačiau, prieš išsikeldami į *semigaly* [lot. nėra] žemę, jie išgirdo, kad karalius Ploscekietis (Polocko kunigaikštis) su savo kariuomene įsiveržė į Lettoniją, todėl jie semigalus paliko *ramybėje* [lot.

¹ Henrikas Latvys. Hermanas Vartbergė. *Livonijos kronikos* / Iš lotynų kalbos vertė, įvadą ir paaiškinimus parašė akademikas Juozas Jurginis. - V.: Mokslas, 1991. - 223 p. - 25 000 egz.

² Petras Dusburgietis. *Prūsijos žemės kronika* / Parengė, įvadą ir paaiškinimus parašė, žemėlapių sudarė Romas Batūra; vertė Leonas Valkūnas. - V.: Vaga, 1985.

³ Hermanni de Wartberge. *Chronicon Livoniae* / Herausgegeben von E. Strehle // *Scriptores rerum Prussicarum*. - Leipzig, 1863. - Bd. 2. - S. 9-116.

⁴ *Origines Livoniae sacrae et civilis seu Chronicon Livonicum vetus...* / E codice ms. recensuit... illustravit... indicem adiecit Ioan. Daniel Gruber. - Francofurti et Lipsiae, 1740.

nėra] ir skubiai pasuko atgal į *namus* [lot. nėra].

VI. 3.

Huius vitam er ordinem approbantes [Jurginio vertime nėra] *non longo trans-acto tempore fratres de conventu beatae Mariae virginis in Riga, ipsum in prae-positum eligunt...*

Netrukus šventosios mergelės Marijos konvento broliai Rygoje išrinko jį probstu (klebonu)...

Palyginimui pateiktieji Jurginio ir Gruberio tekstų fragmentai labai skiriasi, ir tokių nesutapimų gausu visame tekste. Be to, visiškai skiriasi abiejų tekstų skyryba. Akivaizdu, jog akademikas vertė ne iš Gruberio 1740 m. išleistosios „Livonijos kronikos“, 1853 m. perspausdintos drauge su vertimu į vokiečių kalbą⁵.

Tačiau ši Henriko Latvio veikalo publikacija ne vienintelė - yra ir Vilhelmo Armdo⁶ bei estų istorikų⁷ parengtų tekstų. Pastaruoju Jurginis tikrai nesinaudojo, nes savo tekste nurodė estus teberengiant kroniką spaudai (p. 21, nuor. 34). Kita vertus, Jurginio ir Armdo publikacijų fragmentuose irgi radome nemažai skirtumų.

XVII. 2.

Armdt:

Letthones... lanceam in Dunam miserunt...

Jurginis:

Lettonai... metė ietis [lot.: ietj] į Dauguvą.

XXIX. 1.

*Nunc ergo quiescebant, gaudentes in agris et laboribus suis, et non erat, qui exterreret eos...*⁸

⁵ *Scriptores rerum Livonicarum*. - Riga und Leipzig, 1853. - Bd. 1. - S. 44-311.

⁶ *Heinrici Chronicon Lyvoniae / Ex recensione Wilhelmi Armdt // Scriptores rerum Germanicarum*. - Hannover, 1874.

⁷ *Heinrici Chronicon Livoniae*. - Tallinn, 1982.

⁸ Šio fragmento vertimas: „Tad nūnai išsėjosi, džiaugdamiesi savais laukais ir darbiais, ir nebebuvo kam jų gąsdinti“.

Dabar jie ramūs savo laukuose dirbo, ir nebebuvo kas juos gąsdina.

XXX. 2.

Dani quoque, spoliantes Rotaliam et incendentes, multa spolia tulerunt, quos etiam servi magistri persequentes, quinquaginta ex eis occiderunt, et quinquaginta ex eis in castro Maianpata obsederunt. Sed post triduum miserti eorum, eo quod Christiani essent, dimiserunt eos.

Danai apgrobė visą Rotaliją ir paėmė didelį grobį. *Jie persekiojo magistro tarnus* [lot.: *magistro tarnai persekiojo danus*], iš jų penkias dešimtis nužudė ir *penkias dešimtis apgulė Majanpatos pilyle* [lot.: *50 danų joje įkalino*], tačiau po trijų dienų jų pasigailėjo kaip krikščionių ir juos paleido.

Vien iš šių trijų fragmentų nesunku įsitikinti, kad Jurginio vertimas neatitinka Armdto paskelbtojo lotyniško originalo. Prie šių trijų be išlygų tinka jau cituotos VI. 3 pastraipos pradžia, nes ji visiškai sutampa su Gruberio leidinio analogiška pastraipa. Nereikšmingais neatitikimais šių pavyzdžių nepavadinsi: frazės neišverčiamos arba išverčiamos atvirščiai, neverčiami žodžiai arba įvedami nauji netinkami, neleistiniai painiojama vienaskaita ir daugiskaita. Ir tai ne vien šiuose pavyzdžiuose pasitaikantys trūkumai - jų apstu visame vertime. Gal Jurginis spaudai parengė perdėm laisvą vertimą iš lotynų kalbos? O gal akademikas vertė ne iš Armdto publikacijos?

Dar yra Sergejaus Aninskio išleistas Henriko Latvio „Livonijos kronikos“ tekstas lotynų ir rusų kalbomis, bet Jurginis ir jo negalėjo versti, nes anas savo publikacijai panaudojo Armdto tekstą⁹.

Lieka Eduardo Pabsto paruoštas teks-

⁹ Генрих Латвийский. *Хроника Ливонии / Введение, перевод и комментарии С. А. Аннинского*. - М.-Л., 1983. - С. 1-2.

¹⁰ *Heinrich's von Lettland Livländische Chronik... / Nach Handschriften... aus dem Lateinischen übersetzt und erläutert von E. Pabst*. - Reval, 1867.

¹¹ *Сборник материалов и статей по истории Прибалтийского края*. - Рига,

Prisipažinsime, kad pastarąjį tyčia palikome nuošaliau: Pabstas išleido tik vokišką vertimą be lotyniško originalo teksto¹⁰. Tuo tarpu Jurginis Henriko Latvio „Kronikos“ įvade nurodo: „E. Pabstas 1867 m. jį [lotyniškąjį, 1862 m. surastą XIII a. pergamentą; pastaba mūsų - A.D.] paskelbė Taline (Revelyje) su nauju vokišku vertimu“ (p. 8). Vadinas, akademikas tiesiog nematė šio leidinio, antraip nebūtų jame „suradęs“ lotyniško teksto. Tad iš kokio gi leidinio akademikas vertė? Yra dar du Henriko Latvio vertimai rusų kalba. Jurginis tikrai nepasinaudojo Aninskio vertimu, nes šio šaltinis - Armdto publikacija, o pastarojo ir lietuviško vertimo tekstai skiriasi. Lieka vien E. Češichino-Vetrinskio atliktas Pabsto publikacijos vertimas į rusų kalbą¹¹. Palyginkime lietuvišką, Pabsto vokišką ir Češichino-Vetrinskio rusišką tekstą.

VI. 3¹².

Pabst:

Mit seinem Leben und Orden wohlzufrieden [rus. ir liet. tekstuose neverčiamai], *haben nach Verlauf von nicht langer Zeit die Brüder vom Konvent der seligen Jungfrau Maria in Riga ihn zum Propst erlesen...*

Češichin-Vetrinskij:

По истечении непродолжительного времени, братья конвента пресвятой Девы Марии в Риге избрали его пробстом...

Jurginis:

Netrukus šventosios mergelės Marijos konvento broliai Rygoje išrinko jį probstu (klebonu)...

XIV. 6¹³.

... und gingen die Knechte des Bischofs mit ihm, Siffrid und Alexander

1876. - T. 1. - С. 65-285.

¹² Lotynišką tekstą žr. aukščiau.

¹³ Lotyniškas tekstas (pagal Armdtą): *et ibant servi episcopi cum eo, Siffridus et Alexander et alii plures et Lyvones et Letti, et venientes in Unganium ad castrum Odempe, paucos in castro reperiunt. Unde castrenses, propter paucitatem suorum exterriti, Bertoldum verbis pacificis in castrum recipiunt.*

und andere mehr, und die Lyven und Letten. Und als sie kamen nach Ungauen zur Burg Odenpe, trafen sie Wenige in der Burg an, daher die auf der Burg [ne estai, kaip liet. ir rus. vertimuose] wegen der geringen Anzahl der Jhrigen erschreckt [liet. vertime žodis neišverstas], den Bertold mit friedfertigen Worten in die Burg aufnahmen.

... и пошли с ним слуги епископа, Сифрид и Александр и многие другие, и ливы и леты. Придя в Унгаунию к замку Оденпе, они нашли в нем мало народу; эсты, уstraшенные малым числом своих, предложили Бертольду, что они мирно примут его в замок.

... ir ėjo su juo vyskupo tarnai Siffridas su Aleksandru ir daugelis kitų lyvių ir letų. Atėję į Ungauniją, į Odenpės pilį, jie rado joje maža žmonių; estai, dėl mažo savųjų skaičiaus pasiūlė Bertoldui taikiai priimti jį į pilį.

XVII. 2¹⁴.

Die Lettonen... warfen sie eine Lanze [ietij] in die Duna...

Но леттоны... бросили копья в Двину...

Lettonai... metė jėtis į Dauguvą...

XXIX. 1¹⁵.

Jetzt also ruhten sie, sich freuend an ihren Aeckern und Arbeiten, und war Niemand, der sie aufschreckte.

Ныне же они успокоились на своих полях и в работах и не было никого, кто бы их устрашал.

Dabar jie ramūs savo laukuose dirbo, ir nebebuvo kas juos gąsdina.

Nesunku įsitikinti, jog Jurginio tekstas yra rusiško, o ne vokiško teksto vertimas. Jei būtų imtas Pabsto vokiškasis variantas, nebūtų tiek klaidų, nes visos jos yra vien rusiško vertimo trūkumai ir bėdos. Štai VI. 3, XIV. 6, XXIX. 1 neišverstos frazės ir pavieniai žodžiai, XVII. 2 vienaskaita paversta daugiskaita, XIV.

6 pakeisti teksto žodžiai, o XXX. 2 pastraipos prasmę keičiantis Jurginio vertimas yra tiesiog Češichino-Vetrinskio klaidų pakartojimas¹⁶. Norėdami galutinai įsitikinti, kas buvo lietuviško vertimo šaltinis, palyginkime kitus rusiško ir lietuviško Henriko Latvio „Kronikos“ teksto fragmentus.

VIII. 1.

Češichin-Vetrinskij:

... и снова пытались увести захваченное ими городское стадо, пасшееся на лугах... Но 20 храбрых мужей преследовали неприятеля, отбили скот и когда призвали на помощь всемогущего Бога и когда подошли рыцари из города, то вступили в бой с язычниками у Старой горы. И была жаркая схватка, бились до истощения сил.

Jurginis:

... ir vėl ketino išsivesti miestiečių bandą, besiganančią pievoje... Tačiau 20 narsių vyrų persekiojo *nedraugus*, atėmė galvijus ir kada šaukėsi visagalio Dievo pagalbos ir atvyko riteriai iš miesto, tada prie senojo kalno prasidėjo mūšis su pagonimis. Atkakliose grumtynėse *mušėsi* iki jėgų išsekimo.

X. 1.

Но дорогою аббат был ограблен летонскими (литовскими) разбойниками; он потерял все, что имел с собою, но ему удалось лишь живым и невредимым предстать к королю.

Pakeliui abatą užpuolė lettonų plėšikai, jis prarado viską, ką turėjo su savimi ir *jam pasisekė tik gyvam ir nenukentėjusiam stoti priešais karalių*.

Rusišką tekstą Jurginis verčia ne nieškodamas lietuviškesnių atitikmenų, todėl lieka daug rusicizmų, „žodžių kalčių“, stiliaus klaidų (pvz., XIV. 9. riteriai pas Polocko karalių *vyko su klausimu* - tai iš rusų kalbos *послали ... с предложением*). Iš XIX a. antros pusės ruso

imperininko teksto į vertimą pateko samprata apie Pabaltijo tautas. V. 4 pasakojama, kaip lietuviai, atvykę į Rygą, ieškojo taikos. Stipriausia XIII a. pradžioje šio krašto tauta - apie tai Henrikas Latvis pasakė labai išraiškingai (lietuviai tarsi medžiotojai, o latviai, lyviai, rusai tarsi kiškiai) - negalėjo jos ieškoti. Originale rašoma, jog taiką jie *quaerentes*, ką galima versti arba jos *ieškantys*, arba *reikalaujantys*. Šios frazės vertimas lietuviškai turėjo būti *neutralesnis*, pvz., lietuviai siūlantys taiką ar pan. Tokių „vertimo“ klaidų yra ir daugiau. Apskritai Jurginis Henriko Latvio „Livonijos kroniką“ iš rusiško teksto į lietuvių kalbą išvertė gana tiksliai. Prieš penkiasdešimt metų Aninskis supeikė Češinskio-Vetrinskio paruoštą publikaciją, džiaugdamsis, kad ji jau tuo metu buvo retenybė. Štai ką jis rašė: „Šis vertimas, atliktas ne iš lotyniško originalo, o iš vokiško E. Pabsto vertimo, kupinas įvairiausių trūkumų. Turėtąjį vokišką originalą Češichinas ne visuomet teisingai suprasdavo, o retsykais iš viso jo nesuprasdavo, painiodamas tikrinius ir bendrinius daiktavardžius, dažnai keisdamas prasmę. Kai kurias Pabsto vietas, žodžius ir frazes vertėjas kartais nežinia kodėl visai praleidžia ir, atvirksčiai, kai kur pats įterpia žodelį (ne visada tinkamą). Pagaliau visokiausių korektūros klaidų Češichino tekste gyva knibždėlynė“¹⁷.

Tiek apie Henriko Latvio publikaciją. O ką galima pasakyti apie Hermano Vartbergės „Kronikos“ vertimą? Lotyniškas originalas buvo išspausdintas ant rame SRP tome, vėliau išverstas į lietuvių ir rusų¹⁸ kalbas. Be reikalo Jurginis įtikinėja skaitytoją, jog ši kronika iki jo nebuvo versta (p. 166). Išverstas Leono Valkūno, 1948 m. kovo mėnesį jos tekstas buvo įteiktas Istorijos institutui ir iki šiol saugomas jo bibliotekoje (Rankr. katal. Nr. 54, Sign. 37). Akademikas, be abejo, žinojo apie šio vertimo egzistavimą.

Palyginkime kelis Jurginio ir Val-

¹⁴ Lotynišką tekstą žr. aukščiau.

¹⁵ Lotynišką tekstą žr. aukščiau.

¹⁶ Lotynišką tekstą žr. aukščiau.

¹⁷ Генрих Латвийский. Хроника..., с. 2-3.

¹⁸ Сборник... - Рига, 1879. - Т. 2. - С. 83-155.

kūno teksto fragmentus su lotynišku originalu ir rusišku vertimu.

SRP. - T. 2. - P. 41:

Item facta fuit ordinatio ecclesie sancti Joannis ibidem.

Occisus autem fuit in Durben cum IP fratribus in die beate Margarete anno 1260 ab insequentibus Letwinis Curonibus secundo in pristinam perfidiam relapsis.

Сборник. - Т. 2. - С. 93:

Там же было сделано постановление насчет церкви св. Иоанна.

Но вместе с 150 братьями он был убит преследовавшими их литовцами в день св. Маргариты (13 июля) 1260 г., когда куры во второй раз попали в прежнее неверие.

Jurginis III. 3:

Buvo padarytas sprendimas dėl šv. Jono bažnyčios.

Kartu su 150 brolių jis buvo užmuštas juos persekiojusių lietuvių šv. Margaritos dieną, kada kuršiai antrą kartą atkrito į savo netikėjimą.

Valkūnas (1. 7):

Taip pat buvo pašvęsta ten švento Jono bažnyčia. Bet žuvo prie Durbės su pusanthro šimto brolių 1260 m. šv. Margaritos dieną nuo persekiojančių lietuvių ir kuršių, antrą kartą įkritusių į senąjį klastingumą.

SRP. - T. 2. - P. 54:

Item iidem cives auxilio Letwinorum proditione et simulato habitu ceperunt castrum Karx, quod cum omnibus pertinentiis igne combusserunt, uno fratre sacerdote et tribus aliis fratribus cum familia occisis. Inde totam viciniam devastarunt, occisis supra md hominibus.

Сборник. - Т. 2. - С. 64:

Далее те же переодетые бюргеры, с помощью литовцев, изменой взяли замок Каркс, который они разрушили огнем со всем, что в нем было, причем умерщвлен один духовный брат ордена и трое других братьев с их людьми.

Jurginis VI. 2:

Toliau tie miestiečiai, lietuvių pade-

dami ir kaip išdavikai apsirengę jų apsiaustus (simulato habitu), užėmė Karkso (Karkus) pilį (prie Viejervės ežero) ir su viskuo sudegino, be to, vieną brolių kunigą ir tris kitus brolius su jų žmonėmis užmušė.

Valkūnas (1. 11):

Taip pat tie miestiečiai su lietuvių pagalba, pasinaudodami išdavimu ir kitaip apsirengę, užėmė Karkos pilį, kurią su viskuo, kas joje buvo, sudegino, vieną brolių kunigą ir tris kitus brolius su jų žmonėmis užmušę. Po to visą apylinkę nuniokojo, nužudę daugiau kaip 1 500 žmonių.

SRP. - T. 2. - P. 64:

... dicentes et promittentes eidem, quod omnia castra et munitiones diocesis Rigensis sibi deberent assignari po exterminatione ordinis et christianitatis illarum partium.

Сборник. - Т. 2. - С. 64:

... которые ему сказали и обещали, что для изгнания ордена и христианства из тех стран, ему, королю, будут очищены все замки и крепости рижской епархии.

Jurginis VIII. 3:

... su juo tarėsi ir pažadėjo, kad ordinui ir krikščionims išvyti iš viso krašto visos pilys ir įtvirtinimai Rygos diecezi-joje bus ištuštintos.

Valkūnas (1. 15):

sakydami, ir žadėdami [Gediminui; past. mūsų - A.D.] visas Rygos diecezijos pilis ir sustiprinimus pavesti už ordino ir tų sričių krikščionybės išvijimą.

Iš šių fragmentų matyti, kad Jurginio vertimas labiau atitinka rusišką, o ne lotynišką tekstą. Vertimas kartoja rusiško teksto klaidas: neišverstas lotyniško teksto paskutinysis sakiny (2 fragm.); trečio fragmento rusiškas ir lietuviškas tekstai tapatūs, bet prasme skiriasi nuo lotyniško originalo (plg. Valkūno vertimą). Ir vėl randame „žodžių-kalkių“: *padarytas sprendimas - сделано постановление* (1 fragm.); *atkrito į savo netikėjimą - попали в прежнее неверие* (1 fragm.); *toliau tie - далее те* (2 fragm.); *bus iš-*

tuštintos - будут очищены (3 fragm.). Be to, Jurginio IX. 2 ir 3 pastraipos tvarka nuo sakinio *pastatė Tervetės pilį* pabaigos iki sakinio *Po to, kai jis Rygoje pastatė pilį* pradžios nurašyta nuo rusiško teksto ir neatitinka lotyniško originalo. Originalo šio fragmento sakiny apie paskutinįjį magistro žygį 1340 m. eina prieš žygio į žemaičius aprašymą, o ne atvirksčiai, kaip rusiškame ir Jurginio vertime.

Visame Hermano Vartbergės „Livonijos kronikos“ vertime suradome aštuonias neišverstas didesnes ar mažesnes frazes (p. 168, 184, 188, 191, 200, 203), tris neišverstus sakinius (p. 175, 183, 185), tris sukeistas vietomis pastraipas (jau minėtoji, taip pat p. 183 ir 185) bei tris dalykines klaidas (Ligoninės ordinas? - p. 170; supainiota Rygos arkivyskupų chronologija - p. 177; du dominikonų ordino broliai virto ordino broliais - p. 178). Kiekviename Jurginio verstos „Kronikos“ puslapyje yra nuo 2-3 iki 6-7 vertimo klaidų, kartais visiškai pakeičiančių teksto prasmę; pvz., du žvalgus (*duos emissarios*; žr. SRP. - T. 2. - P. 110) Jurginis išverčia dviem eržilais (p. 204; XXII. 1). Palyginkime dar vieną fragmentą.

SRP. - T. 2. - P. 63:

... cives Rigenses nocturno tempore castrum Dunemunde invadentes, cum illud capere nequirent, suburbium eius maximis laboribus et expensis edificatum cum ecclesia concremarunt.

Jurginis VIII. 2:

... Rygos miestiečiai naktį užpuolė Dunamundės pilį ir ją sudegino, neįstengę paimti, nes priešpilis ir bažnyčia su didelėmis pastangomis ir išlaidomis buvo pastatyta iš plytų (vok. Hinkelwerk).

Valkūnas (I. 14):

... rygiečiai nakties metu užpuolė Dunamundės pilį, negalėdami jos paimti, jos priemiestį, didžiausiais darbais ir išlaidomis pastatytą, su bažnyčia sudegino.

Idant galutinai įsitikintume, kad verti-

mas nevykęs, panagrinėkime Jurginio teksto 188-ąjį puslapį. Pirmą, iš trijų pilių, kurias lietuviai užėmė Prūsijoje, atsirado keturios. Antra, Goldingos komtūras žygi prieš lietuvius įvykdė ne su „kuršiais“, o su „kitais iš Kuršo“. Trečia, verčiant informaciją apie Kęstučio sūnaus pabėgimą į Prūsus, atsirado frazė nebuvėlė: *Bendrai viską sudėjus*. Ketvirta, versdamas sakinį apie Kernavės ir Maišiagalos pilių sudėginimą, Jurginis vėl įrašė originale nesurandamą frazę: *sukėlęs jose gaisrą*. Penkta, sakinyje apie Polocko puolimą praleista 1366 m. data. Šešta, dalis vertimo itin netiksli:

SRP. - T. 2. - P. 86:

Eodem anno dominus Vromoldus, archiepiscopus Rigensis, scripsit magistro generali, quod affectaret in Dantzic coram eo in causa, que esset inter eum et magistrum et fratres Livonie, tractare et quod vellet eo magistrum cum preceptoribus convocare...

Jurginis XIII. 3:

Tais pačiais metais ponas Vromoldas, Rygos arkivyskupas, rašė didžiajam magistrui, kad *jis nori dalyvauti Dancige sprendžiant jo ginčą su Livonijos magistru ir broliais* ir norėtų, kad magistras su savo lenininkais ten būtų pakviestas.

Valkūnas (l. 27):

Tais pačiais metais ponas Vromoldas, Rygos arkivyskupas, parašė vyr. magistrui, kad labai prašas, *kad magistras Dancige spręstų bylą, kuri kilusi tarp jo ir Livonijos magistrų* ir brolių, kad norįs ten kviesti magistrą su viršinininkais.

Viename spausdinto teksto puslapyje - šešios įvairaus didumo klaidos!

Taigi Henriko Latvio „Kronikos“ lietuviškas tekstas yra prasto, netikslaus rusiško vertimo dvynys, o Hermano Vartbergės „Kronikos“ vertimas į lietuvių kalbą - chrestomatinis klaidų pavyzdys. Kalbant apie publikacijos moksliskumą, prisimintini Jurginio įvaduose nemotyvuotai keliami įvairūs esminiai klausimai: 1) kuršiai - ne baltai (p. 164); 2)

Gediminas - valdovas pusininkas (p. 164); 3) Henriko Latvio rankraščio XVI a. platintų nuorašų įtaka reformacijai Livonijoje (p. 21) ir t.t.

Žinoma, derėtų aptarti ne tik įvadu. Kronikų tekstai visai nesutvarkyti archeografiškai, nesuvienodinta terminų, vardų, vietovardžių rašyba. Kodėl, stengdamasis išsaugoti originaluose užfiksuotas vardų formas, Jurginis rašo, pvz., *estai*, o ne „*estonaŭ*“, *lyviai*, o ne „*lyvonaŭ*“, *žemaičiai*, o ne „*sameithoraŭ*“, juoba kad randame ir *žemgalius*, ir *semigalus*, ir t.t. Pagaliau Henriko Latvio ir Hermano Vartbergės pavardės be niekur nieko verčiamos pavardėmis ir trumpinamos *H. Latvis*, *H. Vartbergė*.. Iki Jurginio aptartosios Livonijos kronikos į lietuvių kalbą neverstos (p. 166)? Bet juk Lietuvos istorijos instituto bibliotekoje, be Valkūno verstojo Hermano Vartbergės, saugomas ir V. Kazlauskaitės atliktas Henriko Latvio „Kronikos“ vertimas į lietuvių kalbą, tiesa, gana prastas (po Antrojo pasaulinio karo šiuos ir kitus vertimus organizavo tuometinis Istorijos instituto direktorius Povilas Parkarklis).

Baigiant galima pasakyti tik viena: tokia Livonijos kronikų „mokslinė“ publikacija - tai nepagarba visuomenei ir istorijos mokslo diskreditacija.

Artūras Dubonis

I